

Landsdelsorkestrene - kunstnerisk succes under pres

Et politisk udspil, der skal forbedre rammevilkårene for Danmarks landsdelsorkestre til glæde for publikum i hele landet.

DEOO

DANSKE ENSEMBLER,
ORKESTRE OG OPERAINSTITUTIONER

Forsidebillede:

Copenhagen Phil - hele Sjællands Symfoniorkester - 60 Minuets

Fotograf Kim Matthäi Leland

DEOO Udspil: Landsdelsorkestrene – kunstnerisk succes under pres

Et politisk udspil, der skal forbedre rammevilkårene for Danmarks landsdelsorkestre til glæde for publikum i hele Danmark.

De fem landsdelsorkestre har i mange årtier forsynet Danmark med levende kvalitetsmusik primært inden for det symfoniske repertoire, men også mange andre genrer såsom film- og gamingkoncerter, kammerkoncerter og opera. Orkestrene dækker hver sin region og er således til stede lokalt i hele landet. De bringer musik af højeste kvalitet ud til borgerne via koncerter - ikke bare i koncertsale, men også kirker, museer, sportshaller, børnehaver, skoler, plejehjem, forsamlingshuse samt udendørs i parker og på festivaler og slotte. De spiller for publikum, hvor publikum er.

Orkestrene er hjemsted for vigtige nationale konkurrencer og festivaler, der bidrager til den lokale kulturturisme og understøtter udviklingen af nye musikalske talenter.

Landsdelsorkestrene er en vigtig lokal motor i udviklingen af det danske musikliv og fungerer som regionale kraftcentre, hvor orkestrenes musikere indgår i mangfoldige kunstneriske sammenhænge i det lokale musikliv, som undervisere, solister, kammermusikere, mentorer og meget andet. De sikrer herved det lokale musikalske kredsløb og udvikling. De bidrager til, at musikken lever blandt børn og unge samt udøvende amatører. Hvert orkester er eksperter på netop deres egn. De gør ikke tingene på samme måde, fordi de er forskellige steder i landet. De kender det lokale publikum, skolerne, gymnastikhallerne, m.v. Med den lokale tilknytning kan orkestrene lave publikumsudvikling, der gør en reel forskel og dermed nå ekstra langt ud med musikken – fra Schubert til Nørgård og fra børnehaverne til hospice.

I de seneste 10 år har orkestrene årligt spillet for mere end 300.000 publikummer, og som et resultat af en bevidst strategisk satsning er børn og unges andel af publikum vokset fra godt 20% til 33% af det samlede publikum, svarende til en stigning på 50%. Det er en vigtig milepæl i indsatsen for at sikre, at børn og unge møder den symfoniske musik i børnehaven og grundskolen - og siden får et aktivt forhold til vores fælles musikkultur og kulturarv. Landsdelsorkestrene er også en vigtig del af alliancen med Levende Musik i Skolen under navnet Koncertløftet, der er på finansloven i perioden 2021-2024.

Besparelser og manglende fremskrivning presser kunstnerisk kvalitet og produktivitet
Landsdelsorkestrene har i løbet af de seneste 10 år været ramt af besparelser og utilstrækkelige fremskrivninger i de offentlige tilskud, som ikke har dækket den almindelige pris- og lønudvikling på området. Det har bl.a. betydet, at orkestrene tilsammen har måtte nedlægge 17 musikerstillinger.

DEOO fremsætter derfor tre konkrete forslag, der skal styrke den symfoniske musik i alle landets regioner:

1. Invester i landsdelsorkestrenes drift
2. Styrk den musikfaglige sparring i Slots- og Kulturstyrelsen
3. Etabler pulje til bestilling af ny orkesterværker

Forslagene uddybes på de følgende sider.

1. Invester i landsdelsorkestrenes drift

DEOO foreslår, at:

Der afsættes yderligere 30 mio. kroner til de fem landsdelsorkestre på finansloven, der kan fordeles til musikere og administration, således orkestrene kan matche de krav, både moderne værker og de store symfoniske værker kræver.

De fem landsdelsorkestre Aarhus Symfoniorkester, Aalborg Symfoniorkester, Sønderjyllands Symfoniorkester, Odense Symfoniorkester og Copenhagen Phil - Hele Sjællands Symfoniorkester har igennem de sidste 10 år været omfattet af besparelser og fremskrivninger i de offentlige tilskud, som ikke har dækket den almindelige pris- og lønudvikling på området. En beregning viser, at der i perioden er oparbejdet en underfinansiering, der i nær fremtid vil vokse til mindst 30 mio. kroner. Orkestrene har kompenseret for denne udvikling ved at nedlægge i alt 17 musikerstillinger og ved at slanke deres administrative kapaciteter. Dette til trods for en rekordhøj egen samlet indtjening ved billetsalg og fondsstøtte.

Orkestrene er nu for alvor presset økonomisk, og hverken administrationerne eller orkestrene kan slankes yderligere uden det for alvor får en konsekvens for musikudbuddet. Som situationen er nu, er musikerkapaciteten i orkestrene for små til, at de kan opfylde Musiklovens forpligtelser og hensigt om at spille et alsidigt repertoire, idet en stor del af de symfoniske værker - herunder både klassiske og moderne værker - er komponeret for orkestre med 80-100 medlemmer. Landsdelsorkestrene har i dag i gennemsnit 63 medlemmer.

Landsdelsorkestrene når i disse år ud til flere og flere publikummer i deres lokalområder. Men det repertoire, der tiltrækker størst publikum og har relevans for publikumsudvikling i alle egne af landet, kræver et orkester på omkring 75 musikere. En stor del af de penge, der nu bliver brugt på assisterende freelance musikere, vil kunne bruges på outreach, publikumsudvikling, besøg på børneinstitutioner, samarbejder med lokale kulturtilbud mm. Med forholdsvis få faste midler vil der komme en stor effekt på antallet af borgere, der kommer til at opleve den symfoniske musik.

En fortsat reduktion i besætningerne, som vil være konsekvensen fremadrettet, vil yderligere forøge udgifterne til ekstra freelance musikere til mange koncerter og dertil øge det generelle arbejdspress og nedslidning af det fastansatte personale. I stedet præsenterer orkestrene derfor programmer med mindre orkesterbesætning og således også med mindre variation. De store kendte og elskede værker forsvinder gradvist ud af koncertsalene og vores bevidsthed. Det samme gælder opførelsen af populære film- og gamingkoncerter, der ligeledes er skrevet til et stort antal musikere.

Orkestrenes administration mangler også personale til at varetage vigtige udviklings- og driftsopgaver. Det drejer sig bl.a. om opgaver, der sikrer, at orkestrene får stillet skarpt på fremtidens opgaver som grøn omstilling, publikumsudvikling mv. frem for at kæmpe for overlevelse.

Der er brug for ekstra investering i den landsdækkende symfoniske musik for at sikre, at musik af højeste kvalitet fortsat vil være tilgængeligt i hele landet til glæde for publikum i alle aldre.

Uddybende

Landsdelsorkestrene havde i 2023 en samlet indtjening ved billetsalg og fondsstøtte på 53 mio. kr.. Den samlede omsætning for de fem orkestre var cirka 310 mio. kr., hvoraf det samlede offentlige tilskud var på 255 mio. kr., fordelt med 161,1 mio. kr. fra staten og 94,4 mio. kr. fra kommuner.

Fremskrivningen af hhv. de statslige og kommunale tilskud til orkestrene har fra 2013 til 2023 være hhv. 11,7% og 17,8%, mens lønudviklingen på KL's område, som orkestrene rent overenskomst-mæssigt har hørt under, i samme periode har været på 21,2%, svarende til en underfinansiering på i alt kr. 9,8 mio. kr. Orkestrene har kompenseret for denne udvikling ved at nedlægge tilsammen 17 musikerstillinger.

Forslaget på de 30 mio. kr. vil sikre, at orkestrene både med henblik på orkestermusikere samt administrativt personale er gearet til fremtiden.

2. Styrk den musikfaglige sparring i Slots- og Kulturstyrelsen

DEOO foreslår, at:

Midler afsættes til ansættelse i Slots- og Kulturstyrelsen af en chefkonsulent på orkester- og ensembleområdet med dyb indsigt i områdets driftsvilkår og udvikling til rådgivning og sparring for både departement og aktører på ressortområdet.

Orkester- og ensembleområdet savner en musikfaglig chefkonsulent til kompetent og kontinuerlig sparring til modtagere af driftsstøtte i Slots- og Kulturstyrelsen. Det har resulteret i en status quo situation, hvor talentfulde musikere og ensembler fastholdes på et kunstnerisk, fagligt og organisatorisk niveau uden reel mulighed for at indfri deres potentiale til glæde for hele landets musik- og kulturliv.

DEOO foreslår oprettelse af en stilling i Slots- og Kulturstyrelsen, der fungerer på lige fod chefkonsulenten på musikskoleområdet, og som vil kunne sætte ambitiøse men realistiske mål og krav op på områder som bæredygtighed, digitalisering, publikumsudvikling m.m.

En ønsket udvikling af nuværende modtagere af driftsstøtte sker kun langsomt, da de ikke modtager kvalificeret mod- og medspil fra relevante offentlige instanser. En specialiseret chefkonsulent, der forstår driftsvilkår og de udfordringer orkestrene arbejder under, vil kunne følge kvalificeret op på rammeaftalernes krav og KPI'er samt vil kunne bidrage til at øge graden af samarbejde på tværs af administrative og politiske niveauer og ressortområder.

Uddybende

Landsdelsorkestrene indgår 4-årige rammeaftaler med Slots- og Kulturstyrelsen, hvor mål for orkestrenes virke fastsættes. Målene drøftes mindst én gang årligt i forbindelse med resultatopfølgningen.

3. Etabler pulje til bestilling af ny orkesterværker

DEOO foreslår, at:

Der bliver afsat 5 mio. kroner på finansloven til en pulje forankret hos Statens Kunstfonds Legatudvalg øremærket bestilling af nye danske orkesterværker, således landsdelsorkestrene fortsat kan præsentere samfundsrelevante, nutidige værker og samtidigt bidrage til udviklingen og eksporten af den danske symfoniske musik.

Landsdelsorkestrene ser det som en grundlæggende forpligtelse at bidrage til kunstnerisk udvikling og fornyelse af den symfoniske musik i Danmark gennem værkbestillinger hos såvel helt unge som allerede veletablerede komponister.

En vellykket uropførelse kræver imidlertid økonomiske ressourcer, som orkestrene ikke længere råder over. Komponisterne har naturligt krav på en honorering, der står mål med et symfonisk værks længde og kompleksitet, og derudover ønsker orkestrene at investere mere i formidlingen af værket, dets baggrund og tilblivelse til en publikumsskare med meget forskellige forudsætninger.

Bestilling af nye værker samt sikring af diversitet i repertoiret kræver frie midler. Begge indsats er højt prioriteret hos alle landsdelsorkestre, og hvert orkester tilpasser indsatsen til netop deres lokalområde. For at løfte diversitet, åbenhed og nysgerrighed i den musik, der præsenteres, vil et økonomisk løft hjælpe, ikke mindst til at sørge for at disse mindre kendte værker får større eksponering, og publikum oplever orkestrene som samfundsrelevante og bevægelige.

DEOO foreslår derfor en pulje til bestilling af nye orkesterværker, der kan bidrage til at sikre aktualitet og samfundsrelevans af den musik, der bliver spillet i de symfoniske sale. Hertil vil en sådan pulje supportere et mere diversit koncertrepertoire. Dansk Komponistforenings repertoirestatistik for sæsonerne 2020/2021 og 2021/2022 viser, at langt størstedelen af al klassisk musik er skrevet af afdøde, ikke-danske mænd. Tæller man andelen af nykomponeret musik med, viser tallene dog mere mangfoldighed, og den udvikling vil landsdelsorkestrene gerne fremme.

Flere bestillinger af store værker vil give en større del af talentmassen blandt danske komponister mulighed for at udfolde sig - ikke blot til glæde for det danske publikum, men også som en eksportsatsning for et stort udenlandsk marked for symfoniske værker.

DEOO

DANSKE ENSEMBLER,
ORKESTRE OG OPERAINSTITUTIONER